

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).115](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).115)
УДК: 371.13:37.037(043.3)

Шевченко О. В.,
<https://orcid.org/0000-0002-9493-348X>
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання,
Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький
Мельник А. О.,
<https://orcid.org/0000-0001-7785-4168>
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання,
Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР

Стаття присвячена проблемі формування педагогічної майстерності у здобувачів освіти закладів вищої освіти. Проведений аналіз джерел довів, що формування високоморальної особистості майбутнього професіонала грає важливу роль в підготовці фахівця з вищою освітою. Закономірно, що розвиток справді цивілізованого суспільства неможливо без виховання в людях патріотичних, громадянських, морально-етичних, культурно-етичних і загальнолюдських якостей. З'ясовано, що метою професійної підготовки майбутньої педагогічної спільноти у контексті вимог є формування у них високої загальної культури, особистісних якостей, готовності до самостійної, творчої, особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності як діяльності гуманної і культууроформуючої. Доведено, що майбутній вчитель повинен бути здатним до творчої організації навчально-виховного процесу, здійснювати наукові дослідження педагогічного процесу, вільно володіти методологією педагогіки, опановувати новими технологіями та інформаційними системами узагальнювати передовий педагогічний і методичний досвід. Обґрунтовано, що якість освіти майбутніх фахівців залишається важливим питанням і найважливішим етапом формування особистості майбутнього вчителя є перші етапи навчання, коли закладається основа та база спеціальності, усвідомлюється суть професійної діяльності.

Визначено, що освітній процес у закладах вищої освіти характеризується гнучкістю, адаптивністю, модульністю, економічною ефективністю, орієнтацією на майбутні професійні обов'язки та опорою на сучасні комунікаційні та інформаційні технології. Аналіз освітньої програми щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури, дозволив з'ясувати, що для формування педагогічної майстерності студентів запропоновано певний розподіл кредитів для опанування освітніх компонентів. З метою формування ознак педагогічної майстерності нами були запропоновані інноваційні підходи опанування рухливих ігор і забав. Так, рухливі ігри в системі підготовки вчителів фізичної культури сприяють формуванню у студентів професійних компетентностей, які сприятимуть зміцненню здоров'я школярів, розвиватимуть у них життєво необхідні рухові навички, формуватимуть вміння щодо організації і методики проведення ігрового матеріалу. Отже, доведено, що педагогічна майстерність є виявом високого результату професійної діяльності, умінням втілювати і реалізовувати власний творчий потенціал, у сукупності із ефективними методиками будування педагогічного процесу на високому рівні.

Ключові слова: педагогічна майстерність, студент, вчитель, рухливі ігри, фізична культура.

Shevchenko Olha, Melnik Anastasia. Formation of pedagogical skill of future teachers of physical culture by means of mobile games. The article is devoted to the problem of the formation of pedagogical skill among students of higher education institutions. The analysis of the sources proved that the formation of a highly moral personality of the future professional plays an important role in the preparation of a specialist with a higher education. It is natural that the development of a truly civilized society is impossible without the education of patriotic, civic, moral-ethical, cultural-ethical and general human qualities in people. It was found that the purpose of professional training of the future pedagogical community in the context of the requirements is the formation of a high general culture, personal qualities, readiness for independent, creative, personally-oriented pedagogical activity as a humane and culture-forming activity. It has been proven that the future teacher must be able to creatively organize the educational process, carry out scientific research of the pedagogical process, be fluent in the methodology of pedagogy, master new technologies and information systems, and generalize advanced pedagogical and methodical experience. It is substantiated that the quality of education of future specialists remains an important issue and the most important stage in the formation of the future teacher's personality is the first stages of training, when the foundation and base of the specialty is laid, the essence of professional activity is realized.

It was determined that the educational process in institutions of higher education is characterized by flexibility, adaptability, modularity, economic efficiency, orientation to future professional duties and reliance on modern communication and information technologies. The analysis of the educational program for the training of future physical culture teachers made it possible to find out that a certain distribution of credits for mastering educational components is proposed for the formation of pedagogical skills of

students. In order to form the signs of pedagogical mastery, we proposed innovative approaches to mastering mobile games and entertainment. Thus, mobile games in the system of training physical culture teachers contribute to the formation of professional competences in students, which will contribute to strengthening the health of schoolchildren, develop vital motor skills in them, and develop skills in the organization and methods of conducting game material. So, it has been proven that pedagogical mastery is a manifestation of a high result of professional activity, the ability to embody and realize one's own creative potential, combined with effective methods of building the pedagogical process at a high level.

Key words: pedagogical skill, student, teacher, mobile games, physical culture.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Зміни, які відбуваються в системі вищої освіти України є важливим елементом інтеграції нашої держави в європейський простір. Саме в системі освіти підрастаюче покоління та молодь здобувають знання та компетенції, необхідні для їхнього майбутнього соціального та професійного життя, саме в процесі навчання формується їхня людська свідомість та ціннісні орієнтації. Орієнтація України на інтеграцію в Європейський освітній простір підкреслює сучасні тенденції в освіті та робить професійний розвиток майбутніх фахівців головним пріоритетом.

Формування високоморальної особистості майбутнього професіонала грає важливу роль в підготовці фахівця з вищою освітою. Закономірно, що розвиток справді цивілізованого суспільства неможливо без виховання в людях патріотичних, громадянських, морально-етичних, культурно-етичних і загальнолюдських якостей Але виникає питання – що повинно стати на сучасному етапі розвитку суспільства предметом виховання з урахуванням мінливих умов і як цей процес необхідно здійснювати [2].

Національна система освіти та виховання вимагає відходу від авторитарної педагогіки, повернення гуманістичної школи, сповненої доброти, уваги, поваги та віри в здібності та компетенції дітей. Тому метою професійної підготовки майбутньої педагогічної спільноти у контексті вимог є формування у них високої загальної культури, особистісних якостей (гуманізму, здатності до співпраці, рефлексії), готовності (на рівні діяльнісного і особистісного досвіду) до самостійної, творчої, особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності як діяльності гуманної і культуроформуючої [6, с. 157].

Унікальністю професійної діяльності майбутнього учителя фізичної культури є те, що він має вміти застосовувати знання, вміння та навички, які необхідні для ефективної реалізації основних професійно-педагогічних функцій: навчальної, виховної, організаційної, розвивальної та комунікативної [3].

Майбутній вчитель повинен бути здатним до творчої організації навчально-виховного процесу, здійснювати наукові дослідження педагогічного процесу, вільно володіти методологією педагогіки, опановувати новими технологіями та інформаційними системами узагальнювати передовий педагогічний і методичний досвід, критично оцінювати результати власної роботи, творчо працювати у напрямку професійного самовдосконалення [7, с. 106].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здійснюючи аналіз науково-педагогічної літератури нами з'ясовано, що на думку І. Зязюна, професійне вміння організувати всі види навчально-виховної діяльності, цілеспрямованість їх на всебічний розвиток і вдосконалення особистості, формування її світогляду, здібностей, потреби в соціально-значимій діяльності, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності є педагогічна майстерність. До таких важливих властивостей відносяться: гуманістична спрямованість діяльності вчителя, його професійні знання, педагогічні здібності і педагогічна техніка [1, с. 180].

До головних ознак сформованості педагогічної майстерності відносять:

- характеристику якісного рівня конкретних педагогічних дій, їх відповідності вимогам педагогічної ситуації;
- індивідуальний характер та неповторність педагогічних дій, адже кожна дія педагога – ексклюзивна й неповторна;
- особливий стан творчого самовираження, активності, різнопланового бачення ситуації, її глибокого усвідомлення або розвиненої інтуїції [4].

На думку І.В. Середи, педагогічна майстерність викладача не має обмежуватись лише певним рівнем фахових знань, умінь та навичок. Важливим, як зазначає науковець, є формування певних особистісних якостей та характеристик, серед яких – мобільність, комунікативні навички, емпатія, креативність та творчість, загальні та фахові компетенції, педагогічна техніка та володіння сучасними інноваційними технологіями [8, с. 21].

Варто зазначити, що на думку науковців найважливішим етапом формування особистості майбутнього вчителя є перші етапи навчання, коли закладається основа та база спеціальності, усвідомлюється суть професійної діяльності.

Мета статті полягає у виявленні особливостей формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури засобами рухливих ігор.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснивши аналіз наукових джерел та освітніх програм, щодо професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури ми з'ясували, що якість освіти майбутніх фахівців залишається важливим питанням. На жаль, часто трапляється так, що студенти, які закінчують університет з дипломом, з різних причин не готові працювати за фахом. Це пов'язано, головним чином, з великими прогалинами в якості освіти, рівні знань і навичок, отриманих кожним студентом, а також недостатнім моніторингом успішності та досягнень студентів.

Стандарт вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)» відсутній, а автономія закладів вищої освіти надає можливість враховувати концепцію розвитку закладу та регіональне замовлення щодо підготовки вчительських кадрів. Система освіти, яка донедавна була традиційною для вищої школи і орієнтувалася на засвоєння студентами знань, вже не відповідає запитам сучасного суспільства, яке потребує розвитку незалежних та ініціативних фахівців, здатних ефективно виконувати свої обов'язки в умовах постійних змін. Вирішення цієї проблеми в сучасній педагогіці вважається можливим шляхом навчання студентів на основі компетентнісного підходу.

Глобалізація в освіті веде до зростання академічної мобільності, уніфікації навчальних планів і методів навчання, широкого поширення дистанційної освіти, з'являється розуміння необхідності використання нових форм в освіті. Викладання освітньої складової у вищій школі, безумовно, має бути спрямоване на підготовку фахівців, які володіють знаннями та навичками, що повністю відповідають вимогам сучасного інформаційного суспільства. Однак виникають певні труднощі оскільки неможна цього досягти, використовуючи застарілі підходи і методи.

Отже виникає потреба навчити студента самостійно вирішувати типові і нетипові завдання, вести пошук інформації, постійно опановувати нові знання. Для реалізації цього необхідні нові підходи щодо організації навчальної діяльності, створення необхідних умов.

Освітній процес у закладах вищої освіти характеризується гнучкістю, адаптивністю, модульністю, економічною ефективністю, орієнтацією на майбутні професійні обов'язки та опорою на сучасні комунікаційні та інформаційні технології. Це створює необхідні умови для розвитку світового освітнього простору, імпорту та експорту освіти, інтеграції інтелектуального, творчого, інформаційного та науково-педагогічного потенціалів.

Як вважає В. О. Павленко, педагогічна майстерність учителя фізичної культури виражається у вмінні обирати правильні методи та засоби навчання, використання різних форм організації учнів під час занять фізичною культурою та спортом, постійному спрямування діяльності на збереження та покращення здоров'я учнів, формування вмінь та навичок у різних видах рухової активності та розвитку рухових якостей загалом, формування в учнів інтересу та мотивації до систематичних занять фізичними вправами та спортом, розуміння єдності розумового, естетичного та трудового виховання у поєднанні з фізичним розвитком особистості [5, с. 182].

Здійснюючи аналіз освітньої програми щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури, нами з'ясовано, що для формування педагогічної майстерності запропоновано певний розподіл кредитів для опанування освітніх компонентів, а саме: дисципліни циклу загальної підготовки склали 20 %; дисципліни циклу професійної підготовки – 80 %. Нормативна частина – 75 %, вибіркова частина – 25 %.

З метою формування таких ознак педагогічної майстерності як: вміння застосовувати на практиці основні положення фізіології, біомеханіки, морфології, психології, біохімії для розвитку фізичних (рухових) якостей, формування рухових умінь і навичок людей різних вікових груп; знання законів і принципів розучування рухових умінь і навичок, володіння теорією і методикою розвитку рухових умінь і навичок в базових видах рухової активності; знання закономірностей розвитку фізичних (рухових) якостей в різних видах рухової активності, нами були запропоновані інноваційні підходи опанування рухливих ігор і забав. Так, рухливі ігри в системі підготовки вчителів фізичної культури сприяють формуванню у студентів професійних компетентностей, які сприятимуть зміцненню здоров'я школярів, розвиватимуть у них життєво необхідні рухові навички, формуватимуть вміння щодо організації і методики проведення ігрового матеріалу. У системі підготовки майбутніх фахівців для галузі цей курс займає провідне місце.

Ефективне використання ігор в освітньому процесі студентів вимагає уваги до психолого-педагогічних умов. Для формування умінь співпраці та комунікації були запропоновані ігрові завдання, які сприяли розвитку ефективної комунікації у майбутній професійній діяльності між вчителем та учнями, групової взаємодії та колективного співробітництва, створення ігрового середовища, яке враховує індивідуальні особливості кожного учня.

Ми намагались забезпечити різноманітні ігрові форми, щоб задіяти різні стилі навчання. Для підтримки розвитку особистості були запропоновані ігри для розвитку креативності, критичного мислення та інших ключових навичок, створювались умови для самовираження та самовизначення. Великого значення мала мотивація до опанування навчальним матеріалом та заохочення, тому впроваджувались ігри для створення цікавих та захоплюючих завдань, а також надавалась можливість для вибору та саморегуляції.

Для формування у студентів умінь оцінювання та прогнозування розвитку рухових умінь і навичок у школярів відповідно вікових особливостей, ми вчили використовувати ігри для оцінювання знань та навичок, забезпечення зв'язку між іграми та подальшим використанням знань, а також створення позитивного психосоціального середовища на уроці фізичної культури і інтеграції ігор в систематичну структуру освітнього процесу.

Запропонований освітній компонент передбачає необхідність включення в освітній процес сучасних інноваційних технологій передачі знань, що дозволить студентам отримати комплексні знання для їх майбутньої практичної діяльності.

Висновок. Отже, рівнем педагогічної майстерності педагога зазвичай прийнято вважати рівень професіоналізму його діяльності. Тому, звідси можна зробити висновок що, педагогічна майстерність є виявом високого результату професійної діяльності, умінням втілювати і реалізовувати власний творчий потенціал, у сукупності із ефективними методиками будування педагогічного процесу на високому рівні. Розвиток особистості вчителя можливий лише в середовищі, орієнтованому на педагогічну діяльність, і це притаманне лише вчителям, які розвинули та сформували високий рівень педагогічної майстерності.

Література

1. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривонос І. Ф. та ін. Педагогічна майстерність: підручник. К.: СПД Богданов, 2016. 312 с.
2. Освітньо-культурний простір України: філософські, історичні, культурологічні абрис: монографія / за заг. ред. проф. Панфілова О. Ю. Харків : Майдан, 2012. 300 с.
3. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник /укладач Хома Т. В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.
4. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.

5. Павленко В. О. Педагогічна майстерність вчителя фізичної культури в умовах реформування середньої освіти. *Основи побудови тренувального процесу в циклічних та екстремальних видах спорту. Збірник наукових праць*, 2017. С. 178-183.
6. Павленко І. О. Генеза професійної підготовки майбутнього вчителя в системі вищої освіти / *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матер. Міжнар. наук.-метод. конф. (Суми, 29-30 травня 2020 р.)* / ред. колегія : В.М. Завгородня, А.М. Куліш, та ін. Суми: Сумський державний університет, 2020. С. 156-158.
7. Радул В. В., Кравцов В. О., Михайліченко І. М. Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя. Навчальний посібник. Кіровоград: Імекс – ЛТД, 2007. 252 с.
8. Серєда І. В. Педагогічні технології як засіб розвитку професійної майстерності майбутнього викладача / *Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2010. Вип. 1.31. С. 19-23.

References

1. Ziaziun I. A., Kramushchenko L. V., Kryvonos I. F. (2016). Pedagogical skill: a textbook. Kyiv: SPD Bohdanov, Ukraine. 312 s.
2. Panfilova O. Iu. (2012). Osvitno-kulturnyi prostir Ukrainy: filosofski, istorychni, kulturolohichni abrysy: monohrafiia [Educational and cultural space of Ukraine: philosophical, historical, cultural outlines: monograph]. Kharkiv: Maidan, Ukraine. 300 s.
3. Khoma T. V. (2021). Osnovy pedahohichnoi maisternosti. Oporni konspekty lektsii dlia studentiv dennoi ta zaochnoi form navchannia spetsialnosti 014 «Serednia osvita (fizychna kultura)», osvitnii stupin «bakalavr» : navchalnyi posibnyk [Basics of pedagogical skills. Reference notes of lectures for full-time and part-time students of specialty 014 "Secondary education (physical culture)", educational degree "bachelor": study guide]. Uzhhorod: Polihraftsentr «Lira», Ukraine. 112 s.
4. Otych O. M. (2014). Osnovy pedahohichnoi maisternosti vykladacha profesiinoi shkoly : pidruchnyk [Basics of pedagogical skill of a professional school teacher: textbook]. Kirovohrad : Imeks-LTD, Ukraine. 208 s.
5. Pavlenko V. O. (2017). Pedagogical skill of a physical education teacher in the conditions of secondary education reform. *Osnovy pobudovy trenuvalnogo protsesu v tsyklichnykh ta ekstremalnykh vyдах sportu. Zbirnyk naukovykh prats*. Sumy, Ukraine. S. 178-183.
6. Pavlenko I. O. (2020). Genesis of professional training of the future teacher in the system of higher education. *Sumy: Sumskiy derzhavnyi universytet, Ukraine*. S. 156-158.
7. Radul V. V., Kravtsov, V. O., Mykhailichenko I. M. (2007). Osnovy profesiinoho stanovlennia osobystosti suchasnoho vchytelia. Navchalnyi posibnyk [Basics of the professional development of the personality of a modern teacher. Tutorial]. Kirovohrad: Imeks – LTD, Ukraine. 252 s.
8. Sereda I. V. (2010). Pedagogical technologies as a means of developing the professional skill of the future teacher. *Naukovyi visnyk Mykolaiivskoho derzhavnogo universytetu im. V. O. Sukhomlynskoho. Seriya: Pedagogichni nauky*. Mykolaiv, Ukraine. Vyp. 1.31. S. 19-23.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).116](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).116)
УДК [797.2/796.035:796.015.132]-055.2

Шейко Л. В.,
<https://orcid.org/0000-0002-0020-1959>
старший викладач кафедри водних видів спорту,
Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків
Баламутова Н.М.,
<https://orcid.org/0000-0001-5697-3934>
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спортивно-педагогічних дисциплін і фітнесу,
Харківський педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОГО СТАНУ ПІД ВПЛИВОМ ОЗДОРОВЧИХ ЗАНЯТЬ З ПЛАВАННЯ, ПОБУДОВАНИХ З ВРАХУВАННЯМ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЖІНОК

У роботі розглянуто динаміку показників фізичного стану жінок 20-25 років під впливом занять з оздоровчого плавання, побудованих з врахуванням вікових особливостей жінок. **Метою** дослідження було дослідити динаміку показників фізичного розвитку, функціонального стану та фізичної підготовленості жінок 20-25 років під впливом занять оздоровчим плаванням за програмою, яка враховує їх вікові особливості. Дослідження здійснювалися у фізкультурно-оздоровчих групах басейну «Піонер» м. Харкова (КЗ МСДЮСШОР з водних видів спорту Яни Клочкової). Дослідження тривало протягом 10 місяців. У дослідженні брали участь 30 жінок віком від 20 до 25 років, відібраних випадково з числа осіб, які відвідують групи оздоровчого плавання. Для проведення дослідження було сформовані 2 групи: експериментальну та контрольну. Спочатку в обох групах використовувалися однакові вправи на воді (вправи малої інтенсивності для освоєння з водою, дихальні, спеціальні, на розслаблення; закріплювалася та вдосконалювалася техніка обраного способу плавання). Згодом плавання набуло характеру тренування, а вправи, які пропонувалися особам обох груп стали мати різницю. Ця різниця полягала в тому, що в експериментальній групі тривалість, кількість вправ і повторів, дозування навантаження, складність вправ та амплітуда їх рухів була запропонована згідно з віковими